

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

НА
Р. БЪЛГАРИЯ

№ 54-08-9
25.09.1996 г.
СОФИЯ

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Дл. № КС-30
Дата 25.09.1996 г.

конс. г. № 21/96 ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
9 септ. - г. М. Костаев
Наср. - З.Х. 1996 г.
25. IX. 96

ИСКАНЕ

от група народни представители
в 37-то Народно събрание

ОТНОСНО: Установяване противоконституционността
на някои разпоредби на Закона за изменение и допълнение на
Закона за собствеността и ползването на земеделските земи -
ДВ, бр.79/ 1996 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С някои разпоредби на приетия на 23 юли 1996 г. от Народното събрание Закон за изменение и допълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, върнат от Президента на Република България и приет повторно на 11 септември 1996 г. са нарушени съществено чл.17, ал.3 и 5, и чл.19, ал.2 на Конституцията на Република България. Поради това и на основание чл. 149, ал.1 от същата Конституция молим да образувате конституционно дело и да обявите за противоконституционни следните разпореждания на закона :

1. Противоконституционна е разпоредбата на пар.2, с която се изменя чл.7, ал.1 като между думите "делба" и "и оземляване" се прибави думата "обезщетяване". Става дума за това, че собственици, които трябва да бъдат обезщетени с равностойна по количество и качество земя да нямат право да искат такова обезщетяване, ако имотът, за който се полага обезщетяването е по-малък от размерите, определени в чл.72 от Закона за

наследството, а именно: 3 декара за нивите, 2 декара за ливадите и 1 декар за лозята и овощните градини.

Конституционният съд има вече възможност да се произнесе по аналогичен казус с решение N8 от 19 юни 1995г по к.д. N12/1995г. и той обявява за противоконституционна разпоредбата на второто изречение в редакцията му от 16 май 1995 г. /Дв, бр.45 от 1995 г./. Ето мотивите на Конституционния съд, към които няма какво да се добави :

"Според атакуваното второ изречение ... собствениците на земеделски земи, които не са могли да възстановят правата си заради това, че имотите са застроени или върху тях са осъществени други мероприятия, се обезщетяват с равностойна земя от държавния или общински поземлен фонд, **НО САМО АКО ПОЛАГАЩОТО СЕ ОБЕЗЩЕТЕНИЕ Е ПОВЕЧЕ ОТ 2 ДКА.**

Конституцията гарантира правото на собственост и го защитава независимо от обема му. Обезщетяването срещу отчужден недвижим имот трябва да стане по принцип с равностойен имот. Конституцията не прави изключение и за земеделските земи и никакви съображения за целесъобразност не могат да я дерогират."

Случаят е абсолютен идентичен по основание с разпоредбата на новата редакция на чл.7, ал.1. Разликата е само в това, че новата разпоредба е обобщаваща и засяга всички случаи на обезщетяване и че ограниченията са направени чрез препращане към чл.72 от ЗН, който няма нищо общо с реституционните претенции на гражданите, лишени от собствеността си.

Ето защо на същото основание трябва да се обяви противоконституционността и на този текст.

2. По пар.5 - думите "които са притежавали преди образуването на трудовокооперативни земеделски стопанства или държавни земеделски стопанства".

Тук има една особеност, която трябва да бъде разяснена. Съгласно предишната редакция на чл.10, ал.8 " възстановяват се правата на собственост върху земеделските земи до размерите, определени по чл.8, ал.1 от Закона за трудовата поземлена собственост от 9 април 1946 г. Този чл.8, ал.1 гласи :

"Правото на собственост върху обработваеми земи за семейство, което пряко стопанисва земята си се ограничава за цялата територия на страната до 200 декара, а за Добришка, Балчишка, Дуловска, Ген. Тошевска и Тервелска околии - до 300 декара."

Текстът има още две алинеи:

Ал.2 "На земеделски стопани, които след влизане на закона в сила, в продължение на повече от две години систематически дават под наем или на изполица повече от 40% от земята си, макар да отговарят на условията на предшестващата алинея. Правото на собственост върху обработваеми земи се ограничава на 100 декара.

Ал.3: При непряко стопанисване на земята правото на собственост се ограничава на 30 декара на семейство, а за Добруджа - в изброените в ал.1 на настоящия член околии - до 50 декара на семейство."

Според първата редакция на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи - ДВ, бр.17 / 1991 г. :

Чл.10, ал.4 : "Собствеността се възстановява до размерите, определени съгласно чл.8 от Закона за трудовата поземлена собственост от 09.04.1946 г. И веднага следва :

Ал.5 : Собствениците, чиито земи са отчуждени по чл.8, алинеи 2 и 3 от Закона за трудовата поземлена собственост от 09.04.1946 г., които не са получили обезщетение в съответствие с чл.14 и следващите от същия закон се обезщетяват по тяхно искане със земи от поземления фонд или с пари."

Трябва да се има предвид, че при режима, установен със закона в редакцията му от 1 март 1991 г. - ДВ, бр.17 /1991г. изобщо не се предвиждаше възстановяване на собствеността в р е а л н и г р а н и ц и.

Според редакцията на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи от 2 март 1992 г. - ДВ, бр.18 и бр.28 от 1992 г./, когато вече се предвиди възстановяване на земята в реални граници, законодателят постанови изрично :

Чл.10, ал.8: "Възстановяват се правата на собствениците върху земеделските земи до размерите, определени по отменения чл.8, ал.1 от Закона за трудовата поземлена собственост от 9 април 1946 г."

Същият текст без изменение е запазен и в редакцията на закона от 16 май 1995 г. - ДВ, бр.45 /1995 г.

Безспорната идея на законодателя е да се възстанови собствеността и върху имотите отчуждени на основание чл.8, ал.2 и ал.3. И това разпореждане, веднъж прието със закона, е създало на съответните собственици неотчуждаеми имуществени права **ДА ПОЛУЧАТ ОТЧУЖДЕНИТЕ ИМ ПО ТОЗИ НАЧИН ЗЕМИ В РЕАЛНИ ГРАНИЦИ** /където това е възможно според закона/ **ИЛИ РАВНОСТОЙНИ ПО КОЛИЧЕСТВО И КАЧЕСТВО ЧРЕЗ ПЛАН ЗА ЗЕМЕРАЗДЕЛЯНЕ**. В единия и в другия случай това са имуществени права, защитени с чл.17, ал.1 и 3 от Конституцията на Република България.

С новата редакция на чл.10, ал.1 тези законно признати права се отнемат противоконституционно. На собствениците може да се възрази, че при образуване на трудовокооперативното стопанство, респ. на държавното земеделско стопанство. **ТЕ ВЕЧЕ НЕ СА БИЛИ СОБСТВЕНИЦИ, ТЪЙ КАТО ЗЕМИТЕ ИМ СА БИЛИ ОТНЕТИ НА ОСНОВАНИЕ** чл.8, ал.2 и 3. Очевидно с такава хитровата разпоредба собствениците не могат да бъдат лишени от своите законни права. Съответната промяна в разпоредбата на чл.10, ал.1 трябва да бъде обявена за противоконституционна и да се възстанови старата редакция на същата алинея, която е хармонично съгласувана с алинея 8 и зачита придобитите вече имуществени права на собствениците.

3. Противоконституционна е и разпоредбата на чл.10, ал.7 в новата ѝ редакция. Според редакцията на текста от 3 април 1992 г. - ДВ, бр.28 от 1992г. : "Възстановяват се правата на собствениците върху земи, които са били включени в трудовокооперативни стопанства, в държавни земеделски стопанства или в други образувани въз основа на тях селскостопански организации и се намират в строителните граници на населените места, освен ако върху тях законно са построени сгради от трети лица или ако е отстъпено право на строеж и строежът на законно разрешена сграда е започнал."

"Текстът представлява очевидно един компромис в името на справедливостта и ощетява собствениците в **ИЗКЛЮЧИТЕЛНО ПОСОЧЕНИТЕ СЛУЧАИ** на законно построени сгради или законно започнало осъществяване на право на строеж."

С редакцията на текста от 6 май 1995 г. - ДВ, бр.45/1995г. се направи опит да бъдат нарушени законните права на собствениците като противоконституционно се разширят случаите, в които техните права могат да не бъдат възстановени.

Конституционният съд с решението си N8 от 19 юни 1995 г. по к.д. N12/1995 г. осуети тези опити като обяви за противоконституционни измененията на чл.10, ал.7, с които се отказва възстановяване правата на собствениците при "извършени строежи", независимо дали са законни и при отстъпено право на строеж, независимо дали е започнало законно реализирането му. Конституционният съд мотивира задълбочено решението си да обяви редакцията на чл.10, ал.7 от 6 май 1995 г. за противоконституционна. В мотивите към решението му е записано :

"Законът за собствеността и ползването на земеделските земи възстановява правата на собствениците, които не са преставали да бъдат такива и никога не са загубвали своята собственост, но през определен период обективно не са могли да

упражняват това свое пълно вещно право. Сега законът отново създава съобразно изискванията на Конституцията условия и възможности да упражняват правомощията си в реални граници. Общинските и други държавни органи не са имали право на основание да отстъпват право на строеж върху земи, които не са били държавна или общинска, а частна собственост. Така отстъпеното право на строеж не може да се противопостави на правата на собствинците на земеделски земи, защитени и гарантирани от чл.17, ал.1 и 3 от Конституцията.

По изложените съображения пар.4, т.3 от ЗИСЗСПЗЗ, с който се променя чл.10, ал.7 е противоконституционен."

С редакцията на същия злополучен чл.10, ал.7 от 11 септември 1996 г. - ДВ, бр.79 от 1996 г., противоконституционността се задълбочава.

Сега правото на собствениците се отнема и когато "трети лица са придобили правомерно право на собственост, или върху тях са проведени мероприятия, непозволяващи възстановяването на собствеността".

Следвайки логиката на Конституционния съд в цитираната част от мотивите му, можем да кажем: Никой не е могъл да придобие правомерно право на собственост ВЪРХУ ЧАСТНА ЗЕМЯ, освен по волята на собственика. Изключението, направено от законодателя в полза на лице, построило на законно основание сграда върху имота, в никакъв случай не може да се разшири и в полза на лице, което е придобило правомерно този имот. Такъв случай изобщо не може да има. Още по-малко може да се приеме, че правото на собственика за възстановяване на собствеността му, включена в строителните граници на населеното място, може да се погаси, поради извършване върху него на някакви "мероприятия".

Тези мероприятия са определени в пар. 2а на ЗИДЗСПЗЗ така:

"мероприятия, които не позволяват възстановяване на собствеността са тези строителни и други дейности, заради осъществяването, на които е допустимо според законодателството по време на осъществяването им правото на собственост върху земя да бъде отчуждено за нужди на държавата или общината, както и наличието върху земите на субективни права на трети лица, с които възстановяването на собствеността е несъвместимо".

С никакви разпореждания с обратна сила не може да се посяга на неприкосновената частна собственост. Още по-малко на нея могат да се противопоставят никакви имагинерни субективни права на трети лица. Веднъж законодателят допуснал изрично по ИЗКЛЮЧЕНИЕ, че законната собственост може да не се

възстанови само при извършен законен строеж или започнало законно осъществяване на право на суперфиция. НИКАКВА допълнителна законова разпоредба не може да разширява основанието за такова невъзстановяване на собствеността.

Правата на собствениците ИЗОБЩО не са били отнемани. Те са възстановени и веднага с това са попаднали под закрилата на чл.17, ал.1 и 3 на Конституцията. На тях след това може да се посегне само по реда на чл.17, ал.5 на Конституцията и при спазване правилата за отчуждаване за държавна и общинска потребност, установени със законите за държавната и общинската собственост.

Ето защо ви молим да установите противоконституционността не само на новата редакция на чл.10, ал.7, но и на пар.2а на ЗИДЗСПЗ.

4. Противоконституционна е и разпоредбата на новата ал.12 към чл.10. В досегашните редакции на закона НИКЪДЕ не са поставени изисквания подлежащите на връщане земи да не бъдат "прилежащи към сгради или земеделски стопанства или други организации, образувани въз основа на тях". Като сега се въвежда възможността да не се възстанови собствеността в реални граници и при това условие се нарушава придобито и защитено от Конституцията право на собственост.

5. Противоконституционна е и разпоредбата на пар.12, с който се изменя ал.3 на чл.17. С новата редакция се прави опит да се заобиколи постановеното с решение N8 от 19 юни 1995 г. по к.д. N12/1995г. установяване противоконституционността на предложената вече редакция на същата ал.3 от 6 май 1995 г. - ДВ, бр.45/1995 г. И наистина текстът е подвеждащ. "По искане на собствениците ... земите им, намиращи се в една и съща местност, се разполагат с плана за земеразделяне в съседство, ако с това не се нарушават правата по ал.1 на други лица". Както е редактиран текстът става въпрос за ал.1 от същия чл.17. Според този текст собствеността се възстановява в "нови реални граници ... върху равностойни земи по количество и качество ... по възможност в местности, където са се намирали имотите при включването им в стопанствата. Значи не се имат предвид никакви права на собственици в стари реални граници. Текстът, който не гарантира запазване на правата на собствениците по чл.14, ал.1, т.1 за възстановяване правата им на собственост върху земи в съществуващи или възстановими на терена стари реални граници, нарушава признатото им право на собственост върху земи в такива реални граници срещу зачитане на нереализираното им право да получат равностойна по количество и качество земя в нови реални граници. Щом като не е достатъчно точно

7

формулиран и не защитава във всички случаи правото да се получат земите в старите им реални граници, текстът създава реална възможност за нарушаване на това право, което го прави противоконституционен с оглед чл.17, ал.1 и 3 от Конституцията.

Текстът нарушава и чл.19 от Конституцията, тъй като дава предпочитание на волята на едни правни субекти /тези, които желаят да се кооперират или сдружават/ пред тези, които не желаят. Това предпочитание е противоконституционно, както вече се произнесе Конституционният съд с решение N8 от 1995 г.

6. Противоконституционни са и разпоредбите на пар.8, с който се изменя ал.4 на чл.11 и на пар.10 в частта му, с която се изменя ал.8 на чл.14.

Със съдебните решения, за които става дума, са признати права на собственост :

а/ върху имоти със съществуващи или възстановими стари реални граници, или

б/ върху имоти за възстановяване в нови реални граници при условията на чл.17 от ЗСПЗЗ.

В първия случай е възстановено конкретно индивидуализирано вещно право на собственост, от което собственикът не може да бъде лишаван по никакви съображения.

Във втория случай се признава право да бъде дадена на собственика равностойна по количество и качество земя по възможност в местностите, където са се намирали земите преди включването им в странството.

Текстът би могъл да се приложи без да наруши признати съществуващи права само в този втори случай. Той обаче не може да лиши от правата им собствениците на конкретно определени имоти в стари реални граници.

В широкото си съдържание разпорежданията на чл.11, ал.4 и на чл.14, ал.8 в редакцията им от 23 юли, респ. 11 септември 1996г., както не различава двете хипотези и създава възможност да бъдат отнети и законно възстановените права на собственици в стари реални граници, са противоконституционни и следва да се обявят за такива.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Ние вярваме, че вие ще потвърдите принципните си становища, изразени в решение N8 от 19 юни 1995 г. по к.д.12 /1995 г. в защита на неприкосновените права на собственици, лишени

дълго време от правото да упражняват правото си на собственост върху притежаваните от тях земеделски земи като обявите противоконституционността на изброените по-горе разпореждания на ЗИДЗСПЗЗ /ДВ, бр. 79/ 1996 г./ .

24 септември 1996 г.

С уважение :

1. Димитър Лунин	2. Янко Тодоров
3. Екатерина Михайлова	4. Иван Гущков
5. Георги Вл. Томев	6. Едвин Стоянов
7. Димитър Саргисов	8. Георги Анастасов
9. Иван Димитров	10. Асен Аров
11. Димитър Стоянов	12. Николай Габданов
13. Виктория Канарска	14. Снежана Тодорова
15. Александър Божков	16. Марияна Лукова
17. Звездан Караманов	18. Иван Стоянов
19. Петър Петров	20. Георги Стоянов
21. Александър Петров	22. Мурадел Радев
23. Крум Савов	24. Иван Куртев
25. Иван Сугаров	26. Янко Димитров
27. Александър Василев	28. Д-р Георги Карев
29. Иван Будимев	30. Тим Кануданов
31. Надежда Димитрова	32. Янко Мухов

33. Васил Мухачев	34. Светлана Дянкова -
35. Михаил Михайлов	36. Руслан Абузов
37. Евгений Михайлов	38. Дмитрий Утегов
39. Георги Попов	40. Стефан Милев
41. Григорий Соколов	42. Владислав Касенов
43. Георги Симеонов	44. Христо Чурков
45. Стяня Проданов	46. Стяня Денов
47. Николай Кисев	48. Орлин Драганов
49. Анастасия Д.	50. Лиана Петрова